

Brynhildur Þúvenz:

Þegar ég byrjaði að skrifa þessa ræðu þá var yfirskriftin "Hvernig er að koma kvennapolítík að innan stjórnkerfisins" eða eithvað í þá veru og innan þess ramma ætlaði ég að tala hér. Ég var hins vegar fljótlega komin út um víðan völl í hugrenningum mínum og fann að það var mikil ólga í huga mér, óteljandi spurningar koma upp og efasemdir ásamt með einhverri tilfinningu fyrir því að nú væri komið að einhvers konar krossgötum í starfi okkar og ég er viss um að mörgum ykkar er líkt farið og mér. Ég hætti því fljótlega við skipulega og vitsmunalega analysu á kvennapolítík innan stjórnkerfisins en ætla þess í stað að rekja fyrir ykkur hugrenningar mínar en þó með útgangspunkt í reynslu minni af vinnu innan stjórnkerfisins. Ég vinn á Skrifstofu jafnréttismála, vinn þar fyrst og fremst fyrir kærunefnd jafnréttismála en auk þess á ég sæti í tveimur nefndum fyrir hönd Kvennalistans, annars vegar í stjórn Próunarsamvinnustofnunar og hins vegar í Útvaprsréttarnefnd.

Þegar Kvennaframboðið í Reykjavík og á Akureyri og síðar Kvennalistinn fóru af stað með framboð til sveitastjórna og Alþingis þá voru mörkuð ákveðin skil í kvennabaráttunni. Það hafði verið dálítið tómarúm í fáein ár í kvennabaráttunni en nú var farin ný leið, sú að freista þess að komast inn í valdakerfið og breyta því innan frá. Nú eru liðin rúm 12 ár frá því að fyrstu fulltrúar okkar settust á Alþingi til að hafa völd og áhrif og þá er rétt að spyrja sig hvort það hafi tekist þ.e. höfum við völd og áhrif? Ég byrjaði því á að spyrja mig þeirrar spurningar hvort ég hafi völd og/eða áhrif í þeim stöfum sem ég hef með höndum innan stjórnkerfisins.

Ég byrjaði að skoða Próunarsamvinnustofnun, en seta í henni held ég að sé mjög dæmigerð fyrir þá möguleika sem við höfum átt innan stjórnkerfisins. Í stjórn stofnunarinnar sitja auk míni ein kona og fimm karlar og framkvæmdastjóri stofnunarinnar er karl. Einstaklingarnir eru auðvitað misjafnir eins og annars staðar, andrúmsloftið fannst mér svona frekar leiðinlegt framan af, mér fannst það einkennast af stirðbusahætti og skorti á frumkvæði. Eitthvað svipaða sögu hafa eflaust margar ykkar að segja úr þeim nefndum sem þið hafið setið í. Ég, eins og sjálfsagt flestir sem koma nýir til svona starfa, hafði ýmsar hugmyndir um hvernig mér fannst hlutirnir ættu að vera og nú var ég komin í aðstöðu til að hafa áhrif og völd, eða hvað?

Kvennalistinn hefur lengi átt fulltrúa í stjórninni og þess sá ég strax merki á einum stað þ.e. í verkefni okkar á Grænhöfðaeyjum, þar höfðum við greinilega haft áhrif. Og það sem ekki var verra að nú nýverið lauk úttekt erlends ráðgjafa á þróunarverkefninu þar, sem annars hafði verið mjög umdeilt. Niðurstaða hennar var mjög jákvæð, þótt ýmislegt hefði betur mátt fara þá var umsögnin í heildina góð. Eitt verkefni stóð þó upp úr að mati ráðgjafans og það var kvennahúsið og heilsugæslan, sem fulltrúi Kvennalistans hafði barist fyrir að koma á fót. Það hafði haft veruleg áhrif á líf a.m.k. 8000 manna og hafði einstaklega vel til tekist. Þetta var vitanlega ánægjuleg niðurstaða einkum þar sem þessar niðurstöður voru í algerri mótsögn við sem ég hafði áður heyrt frá meirihluta

stjórnarmanna. Þarna höfðum við sem sagt haft áhrif. Lítið verkefni sem okkar konu hafði tekist að koma í gegn hafði lukkast vel.

Strax frá byrjun gerði ég eins og góðri Kvennalistakonu sæmir að taka alltaf til máls um hartnær alla hluti sem ræddir voru þótt ég hefði vitanlega mismikla þekkingu á þeim a.m.k. svona framan af, en þó alltaf að koma örlitlu að hér og örlitlu að þar og vissulega hefur ýmislegt verið samþykkt sem ég hef stungið upp á. En stóru línumnar og stóru ákvarðanirnar, þær eru ekki teknar af mér. Enda hef ég ekki völd, ég hef kannski áhrif, en ekki völd og það er einmitt þar sem hnífurinn stendur í kúnni. Ég get alveg sagt ykkur það að mér líður í svona stöðu oft eins og puntudíkku. Ég svona skreyti og snurfusa það sem karlarnir hafa skapað, pússa hér og laga þar og þeir "leyfa" mér það. Ég hef nefnilega áhrif, ekki völd. Og meðan ég og þið hinum höfum engin völd þá þurfa karlarnir heldur ekkert að óttast. Það er allt í lagi að leyfa okkur að koma með svona "feminin touch" á verkin þeirra, en ekki meir. Ég er ekki þar með að segja að karlar sitji og hugsi þetta svona strategiskt. Þeir eru bara einfaldlega vanir því að ráða og þeirra heimsmynnd er svolítið öðruvísi en okkar kvennalistakvenna, flestra a.m.k. Þeir skynja eigi að síður að það eru breyttir tímar að vissu leytí og það tilheyrir nútímanum að hleypa sjónarmiðum eins og okkar að. Og kannski, sem ekki er síður mikilvægt að hafa í huga, er þetta bara ágætis dúsa upp í kvenfrelsiskonur, leyfa þeim að hafa svolítí áhrif þá eru minni líkur á að þær krefjist valda. Og er það ekki einmitt það sem konur hafa látið sig hafa í gegnum tíðina, að hafa áhrif, standa bak við mennina sína, ekki stjórna sjálfar og talið sér síðan trú um að með því réðu þær heilmiklu? En var það þetta sem við vildum? Fórum við út í pólitíkina til að snurfusa, milda og laga verk strákanna? Nú höfum við barist í 14 ár til að hafa völd og áhrif í pólitík og það má kannski segja að 14 ár sé ekki langur tími í lífi stjórnmálflokkss, en að mínu viti er það langur tími þegar í hlut eiga samtök sem eru í eðli sínu baráttusamtök og er ekki ætlað að vera eilíf, eins og hinum flokkunum. Okkur hefur ekki tekist að komast til valda í landsmálunum á þessum 14 árum og ég held að það sé alveg ljóst að við erum ekkert á leið í valdastólana. Vissulega má ekki gleyma árangri R-listans í Reykjavík, það var vissulega sigur fyrir okkur en við skulum heldur ekki gleyma því að við vorum ekkert einar að verki þar og við vitum það líka, hvað sem okkur finnst annars um foringjadýrkun, að sá sigur var mikið til persónu Sollu að þakka. Því fer þó fjarri að með þessu sé ég að lýsa yfir stuðningi við einhvern ótiltekinn vinstrisamruna eða leggja til að Kvennalistinn komi sér upp sterkum foringja, ekkert væri fjarri mér en það. Mín skoðun er hins vegar sú að nú þurfum við verulega að horfa inn í hjarta okkar og spyrja okkur hvert við stefnum og hvað við viljum þangað. Leiðin að sigra kerfið innan frá í gegnum pólitíkina held ég að sé að renna sitt skeið á enda. En hvað tekur þá við? Eigum við bara að leggja upp laupana eftir burstið s.l. vor og leggjast í vonleysi? Nei, svo sannarlega ekki en það er mikilvægt að horfast í augu við staðreyndirnar og vinna sig áfram út úr þeim vanda sem maður er í hverju sinni. Við getum líklega endalaust velt

fyrir okkur ástæðum þess að svo illa gekk í vor og höfum eflaust mismunandi skýringar á því hver fyrir sig. Mér finnst það heldur ekki skipta svo miklu máli. Mér finnst skipta meira máli að við spyrjum okkur nú hvaða leið nú í dag er vænlegust til kvenfrelsí. Það er ekkert sjálfgefið að leið sem fyrir 14 árum var tilvalin sé það endilega núna. Við náðum því markmiði að hafa áhrif en ekki því markmiði að fá völd við stjórn landsins. Ég segi fyrir mig að mig langar ekki lengur að sitja í aftursætinu í bílnum, ég vil annað hvort stýra honum eða fara út úr honum og komast einhver veginn öðru vísí á leiðarenda. Í almennri umræðu í samféluginu í dag um jafnréttismál met ég það svo að það sé staða kvenna á vinnumarkaði sem heitast brennur á konum og það sé nú svona um það bil að verða almennt viðurkennt að það ríki raunverulega misrétti og það er meira en gert var bara fyrir fáeinum árum. Ég finn það líka æ meir í mínu starfi að konur tala sífellt meir um það að þetta gangi nú ekki lengur nú verði eitthvað að fara að gerast. Það er hins vegar ákaflega erfitt fyrir hverja og eina konu sem telur sig misrétti beitta að berjast ein. Það er sem sagt góður jarðvegur með litlum sprotum hér og þar sem nauðsynlegt er að drífa upp í stóran skóg. Því held ég að þörfin fyrir öflugar kvenfrelsískonur sé nú mest á vinnumarkaðssviðinu. Ég sé fyrir mér öfluga kvennahreyfingu, sem fyrst og fremst helgar sig baráttu á vinnumarkaði ásamt með ýmsum öðrum tilfallandi baráttumálum kvenna. Ég held nefnilega að fjárhagslegt sjálfstæði kvenna sé alger forsenda kvenfrelsí og ef við viljum að konur fái aukin völd ekki bara á þingi og í sveitarstjórnum heldur almennt í þjóðféluginu þá verður að vera til öflug hreyfing sem lætur vinnumarkaðinn einfaldlega ekki komast upp með að sniðganga konur trekk í trekk við ráðningar í valdastöður.

En hvað þá með okkur, hvað verður um Kvennalistann? Því er fyrst til að svara að Kvennalistinn á sér ekki sjálfstætt líf, samtökin eru bara þær konur sem í þeim starfa á hverjum tíma og ef þær konur finna sér annan betri farveg í átt til kvenfrelsí þá er engin eftirsjá í því. Því fylgja hins vegar mörg praktísk vandamál. Hvað t.d. með þær konur sem vilja vinna áfram að kvennapólítík á þingi eða í sveitarstjórnum en geta ekki hugsað sér að ganga beinlínis í aðra flokka? Hvað með þær konur sem nú sitja á þingi fyrir okkur, getum við bara hér og nú ákveðið að hætta og snúa okkur að öðru og skilja þær eftir í tómarúmi? Nei, vitanlega er þetta ekkert einfalt en hver sagði að lífið ætti að vera einfalt? Ég vildi hins vegar gjarnan að við hér á eftir töluðum af hreinskilni og í einhverjum takt við raunveruleikann um stöðu kvennabaráttunnar og hvort það sé nú svo að sú leið sem við höfum gengið s.l. 14 ár sé ennþá besta leiðin eða hvort það finnist aðrar betri leiðir að því markmiði sem baráttu okkar snýst fyrst og síðast um þ.e. kvenfrelsi og jafnrétti. Og ef við komumst að þeirri niðurstöðu að til séu aðrar vænlegri leiðir hvernig getum við þá gengið frá því verki sem við höfum verið að vinna með reisn og þannig að sem flestar geti fundið sér sinn farveg.